

2 D. B. V. 7
DISSERTATIO JURIDICA
DE

XXVIII.
1701 187
CIRCVLISET
JVDICIIS IMPERII

Quam
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
DN. FRID. WILHELMO
REGNI BORVSSICI, AC ELECTORATVS BRANDEN-
BVRGICI HEREDE &c. &c. &c.

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA
PRAESIDE

DN. JACOBO BRVNNEMANNO
JVRIVM LICENTIATO.

D. May. M DCCI. H. L. Q. C.

Eruditorum disquisitioni subjicit

RVDOLPHVS AVGVSTVS de LAVTENSACK.
Eqves Brunfv.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
Typis JOHANNIS GRUNERI, Typogr. Acad.

2. D. R. F.
DISSERTATIO JURIDICA

CIRCULI
JUDICII IMPERII

RECTORIS MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPIS AC DOMINI

DR. FRID. WILHELMO

REGNI BORV. SILEC. AC ELECTORATVS BRANDEN-
BURGICI HEREDIS &c. &c.

IN ALIA LEGIS JURISCONSULTA
PLAASIDE

DR. JACOBO BRUNNEMANNO
JURIS LICENTIATO

D. M. MDCCLXXII. G. G.

RADOLPHVS AVGVSTVS DE LAVENSACK
Pater Prætor.

THOMAS MAGISTER
Typ. Johann. Gleditsch Typogr.

COROLLARIA.

I.

Camera & Judicium Aulicum potissimum ventilationi causarum illustrium inter Principes & Status sunt destinata.

II.

Negari tamen non potest, quod & in gratiam causarum civilium privatos attinentium hæc judicia sint erecta, præsertim cum eo tempore Status tribumalia & judicia revisoria in propriis terris erigere nimis sumptuosa crediderint.

III.

Mirum vero, quod causæ criminales, sanguinem & vitam hominis attinentes, Statuum judiciiis citra appellationem ad Cameram sint relictæ, civiles vero causæ ambagibus appellationum subjectæ.

IV.

Variæ possunt causæ assignari, unde protelatio processum per appellationem ad suprema judicia deductorum, dependet, & quam experientia manifesta quotidie loquitur sæpius non sine litigantium miseria & egestate.

V.

Videtur igitur magis promovere salutem publicam Provinciarum, quæ inter alia etiam a justitiæ pro-

promotione & observatione sanctiori dependet, si
Provincia quædam sponte sua renunciat juri appel-
landi ad judicia suprema. Quo casu illa judicia æque
præjudicium aliquod assignare valent, quod habet
judex ordinarius, cujus foro renunciatum est, qui
non potest hoc ægre ferre.

IV.

Judicium Principum, Germanice *das Fürsten-
Recht* laudatur ab his; culpatur & rejicitur ab illis.
Mihi videtur confusio causarum ansam dedisse dis-
sensui Doctorum. Si Princeps in Bannum declaran-
dus est, & feuda sive territorium ipsius alii adju-
dicandum est, hoc Imperator cum consensu reliquo-
rum Statuum efficere ab immemoriali tempore, te-
stantibus omnibus annalibus & monumentis Ger-
maniæ, adstrictus fuit, & adhuc est. Si vero inter
duas familias litigetur de Ducatu, aliqua linea extin-
cta, Imperator solus sententiam fert, pruden-
tius tamen facit, si adhibeat ad minimum
consilium Ducum & Directorum Circu-
li, in quo feudum situm est.

DISSERTATIO. XI.

De

CIRCULIS ET IUDICIIS PUBLICIS IMPERII.

SUMMARIÆ.

- C**irculorum Germania hodiernorum origo Maximiliano I. adscribenda, Thuanilapsus circa annum institutionis. §. 1.
 Regionēs Germaniæ quæ nulli Circulo includuntur, de Circulo Bohemico & Borussia. §. 2.
 Maximiliani I. divisio Circulorum ad regulas Politicas expenditur. §. 3.
 Augmentum & decrementum circulorum, & membra nonnullorum circulorum dubia. §. 4.
 Rejicitur assertio: Status sunt qui Circulo includuntur. §. 5.
 Regimen ac Politia Circulorum quæ in re consistat. §. 6. *lis de Directoriis nonnullorum Circulorum ibid.*
 Officium Ducis Circuli des Creyß: Obristen. §. 7.
 Officium reliquorum officialium Circuli. §. 8.
 De Conventibus Circularibus Creyß: Tâgen. §. 9. *quid Correspondentia de Creyße ibid.*
 De negotiis horum Conventuum & executione Circulorum. §. 10. *lites super causa Mecklenburgica in Saxonia Inferioris Circulo. ibid.*
 Defectus Circulorum & quid hodie emendari desideretur. §. 11.
 De perpetuo Milite, in Circulis maxime Gallo vicinis, alendo. §. 12.
 Appendix Circulorum Quaterniones, hæc tanquam Monachorum Inventum rejiciuntur. §. 13.

FF

Alte

- Alicrum rubrica Caput, Judicia Imperii summa. §. 14.*
Forum Imperatoris coram Comite Palatino ad Rhenum quare rarissimum sit. §. 15.
Forum Principum Austregarium. §. 16. brevis delineatio Austregarum. §. 17.
Nonnullorum Principum electio fori. §. 18.
Qualis modus Procedendi in controversiis antiquitus in Germania observatus fuerit. §. 19.
Camera jurisdictionem suam ab Imperatore & Imperio simul habet. §. 20. inutiles abstractiones Publicistarum hic rejiciuntur. ibid.
Personae judicium Camerale constituentes. §. 21. Definitio hujus Judicii. ibid.
Judicii Aulici Viennensis renovatio, incrementum & hodiernus status. §. 22.
Querela Protestantium ob non aut difficulter admissos Consiliarios Evangelicos. §. 23.
Defectus Judicii hujus Monzambano ingenue detexit. §. 24.
Causae matrimoniales Principum ad nullum Judicium Imperii pertinent. §. 25.
Quatenus Causae Criminales Principes attingere possint. §. 26. Ostenditur poenam Banni nil detrabere Principum summae praeminentiae. ibid.
Princeps Germania delinquens qua homo, nullum Judicem agnoscit in his terris. §. 27.
Etiā in Bannum declarati Principis persona sancta est. Philosophia Fürstenerii hoc passu laudatur. §. 28.
Exemplum Caroli V. Imp. Joannem Fridericum Electorem Saxoniae capitis damnantis expenditur ad regulas prudentiae. §. 29.
- S. J. Ad

§. I.

D modum regiminis illius corporis, quod Imperium Romano-Germanicum salutatur, spectat maxime distributio ejusdem in Ciculos. Possunt hi vocari *Magna Regiones ex diversarum vicinarum Provinciarum conjunctione constituta, sub se plures Status comprehedentes*. Voco *magnas Regiones*. Nam non placuit Grotium imitari, qui *lib. 7. hist. p. 344. decem Pagos* appellat, nescio qua purioris latinitatis affectatione. Nolo tamen ipsi propterea dicam scribere; quod faciunt alias ejus Commentatores propterea; quod *Parabolas Christi Fabulas Novi Testamenti*, ex eodem purioris latinitatis amore, appellaverit. Occasione *Regimenti Circulos institutos fuisse* asserit *Bæcler Nor. Imp. lib. 3. cap. 1.* alii vero cum *Dn. Coccejo Jur. Publ. c. 4. p. 9.* altius rem repetunt. Auctor hujus distributionis & divisionis *Impeii*, prout hodie est, deprehenditur esse *Maximilianus I.* qui *An. 1500. ex Statuum approbatione Augustæ Vindelicorum primum constituit sex Circulos*. vid. *Limæus J. P. & in addit. tom. 2. ad lib. c. 7.* Idem vero non multo post, anno scilicet *1512. IV.* adjecit. Hinc lapsus hic est *Thuanus*, quando *lib. 2. hist.* annum *1522.* substituit, qui non est error typographicus, uti purat, ut eum excusat *Vitriarius Inst. J. P. l. 2. tit. 6.* Nam ad hunc annum historia illa relata est a *Thuano*. Omnes hi *Circuli* vocantur, *Saxonicus superior & inferior Franconico, Rhenang superior & inferior, Sævicus, Austriacus, Westphalicus, Burgundicus, Bavaricus*. Uti autem *Circulorum* invicem nulla est præferentia ac prærogativa, sed omnes pari censu veniunt; ita etiam hic pro lubitu sunt dispositi ac enumerati. Nam in ipsis *Recessibus* horum *Circulorum* ordo diversus est, nec nullæ quæstiones de præcedentia sunt enatæ. conf. *Limæ. l. c.*

§. II. Esse tamen regiones & provincias ad Imperium licet spectantes, quæ tamen nullo Circulo includuntur, manifestum est. Sic Comitatus Mompelgardensis nullo Circulo comprehenditur, & tamen Duces Wurttembergici ejus intuitu, tanquam Comites Principum dignitate fulgentes, votum & sessionem in Comitibus Imperialibus habent. Bohemia etiam citra dubium feudum Imperii est & ejus Rex simul Elector Imperii audit. vid. A. B. *iii. 8. 9.* Constat. Caroli IV. apud Goldast. *Tom. I. Const. Imp. f. 343.* Conring. *de sin. Imp. c. 29.* Nihilominus Bohemia nullo Circulo Imperii comprehenditur. Equidem Goldastus putat, Bohemiam undecimum Circulum Imperii constituere, vid. *ejus Bohemia lib. 1. c. 2. n. 5. Et. 4. c. 8.* Verum hæc sententia legibus & consuetudinibus Imperialibus haud conformis est, hinc dudum rejecta est ab Arumæo *de Comit. cap. 2. n. 41.* Carpovio *de Leg. R. Cap. V. Sect. 8. de Borussia* etiam certo Circulo includenda de liberatum fuisse a Maximiliano, asserit Virriarius *J. P. lib. 2. tit. 6. §. 5.* conf. etiam Kulpif. *ad Monzamban. cap. 2. §. 15.* Veram successu destituta est hæc deliberatio. Imo cum hodie in Regnum Borussia evecta, & sic a cætera Germania, quo ad vinculum plane soluta sit, nil hic amplius reunionis sperari potest.

§. II. Ceterum an ex regulis prudentiæ & politiciæ defendi possit hæc divisio Imperii in Circulos a Maximiliano I. instituta; disceptari in utramque partem plausibiliter possit. Omnis mutatio in politicis suis non caret periculis. Si vero illa mutatio in divisionem Ordinum unius, quam præ se fert, & vulgo asseritur, Reipublicæ vergit, multis difficultatibus & dissidiis ansa videtur præberi. Accedit, quod studium in commune consultandi de rebus salutem omnium, aliquos propius, aliquos remote licet attingentibus, refrigeretur, si quævis regiones magnæ vel Circuli res suas sibi habere jubeantur, conf. Conringius *ad Lampad. cap. 3. c. 8. §. 28.* Verum hæc rationes non obstant, cur non saltem in hypothesi ad Imperium nostrum, laudandam, censeamus divisionem hanc Circulorum, Etenim illa fuit, jam tempore Maximiliani I.
corpo-

Corporis Imperii dissolutio, & usque adeo luxata erat vinculum unitatis Reipublicæ, collapsaque autoritas, qua continebatur illud, legum Imperii, ut nullum remedium hisce divisionibus membrorum esset, quam divisio Imperii in Circulos. Tali enim ratione autoritati legum publicarum consultum est aliquantisper, adjecta scilicet pœna Banni contra immoingeros exequenda a Ducibus Circularum. Nam ut tota Imperii moles sese commoveat super executione sententiæ alicujus Cameralis, hoc & nimis sumptuosum, nec minus difficile ac tardum foret. Breviter hæc complectitur Thuanus *lib. 2. hist.* ubi in eleganti digressione ac discursu de Statu Germaniæ, inter alia de Circulis dicit, constitutos illos esse, ut (1) essent, unde Senatus Imperii, qui summa cum autoritate jus dicat, suppleatur, deinde (2) ut Paci publicæ consulatur, ac leges Imperii, lataque sententiæ executioni mandentur. conf. etiam Strauch. *Diff. Exoter. lib. 4.* Hinc prudens hoc institutum Circularum est.

§. IV. Igitur utilitas horum Circularum & divisionis factis patet, conf. etiam Dn. Obrecht *ad Monzamb. cap. §. 15.* Ex quibus autem membris quilibet Circularum constet, prolixum nimis foret recensere, præsertim cum in omnibus libellis scriptorum juris publici sufficiens descriptio occurrat, in specie apud Zeilerum in *Notitia X. circularum Imperii*, lingua vernacula edita. Constat etiam multos Circulos diminutionem membrorum & potentiæ passos esse. Sic, ut antiquiora non addamus, novissima Pace Rylsvicensi art. 4. & 16. *Argentoratium* cum omnibus dependentiis in sinistra parte Rheni sitis, ac simul decem Civitates Imperiales Alsatiæ ab Imperii Jurisdictione exemptæ sunt. Fufius hæc res traditur in *Viriario illustrat. lib. 2. tit. 6. ad §. 10.* Vicissim numerus membrorum in nonnullis Circulis auctus est. Sic Circulo *Bavarico* accessit Princeps *Lobkovicus*. Circulus *Svevicus* auctus est 1644. Principis de *Aurspurg* & 1667. Comitibus a *Sinzendorff* aliorumque receptione, de quibus videatur Dn. Schvve-

Schvveder. 7 P. part. general. c. 4 §. 6. Quidam autem Status incerti sunt, ad quemnam Circulum proprie pertineant. Sic Principatus *Arenbergicus* Circulo *Westphalico* adscriptus est, & vocatus etiam est ad *Conventus Circulares Rheni inferioris*. Vitriar. 7. P. lib. 2. tit. 6. §. 10. De *Abbatia Kreyshheimensi* vel *Kayfersheimensi* disputat inter se *Circulus Bavarius* & *Svevicus*. Id. l. c.

§. V. Illud autem superflue disputatur, an quilibet Circulus constare debeat ex tribus Ordinibus, Ecclesiasticis scilicet & secularibus Principibus ac Civitatibus liberis? Ut ut enim hoc affirmet Schönborn. in *Polit. lib. 5. c. 6.* satis tamen ille ipsa experientia refutatur, cum *Circulus Austriacus* & *Saxonicus superior* nullas sub se complectantur *Civitates Imperiales*. Infirma etiam illa collectio est & lubrica, quae omnis ille qui ad Circulum relatus est, mox Status Imperii esse perhibetur. Sic *Dux Subaudiae* est Status Imperii, & tamen nullo Circulo comprehenditur. *Nobiles Immediati* Circulis comprehenduntur, nec tamen sunt Status. Praeterea in Circulum Imperii *Rhenanum* relati sunt, *Goldasto* teste, *Dux Mosanus* s. *von der Maass*, qui *Bullionæus* hodie audit, ut & *der Prinz von Schalon*, *Marchio Rötelianus*, *Comes novo-Castellanus* sive *Welsch-Neuburg*, qui tamen Status non sunt. conf. *Strauch. Diss. Exoter. I. §. 6.* *Limnæus* quidem circa hos dissentit *rom. 1. addit. ad lib. 2. c. 7.* nihilominus existimat, in Circulos referri qui non connumerantur inter Status Imperii, nec eorum jure fruuntur, huc refert in Circulo *Svevico*, *Inhaber der Graffschafft Kirchberg*, *der Herrschafft Jünstingen*, in Circulo *Rhenensi*, *Inhaber Hohen-Bönigsberg*, *Plandenberg*, *der Graffschafft Leiningen* &c. conf. *Kulpil. ad Monzamb. cap. 2. §. 15.* *Textor de Rat. Stat. cap. 7.*

§. VI. Ceterum quod attinet *Regimen Circularum*, illud consistit (1) in *Officiis Circularibus* (2) *legibus & Statutis Circularibus* cum *jure Archivi* (3) *Convenibus & Diectis Circularibus* (4) *Decretis & eorum executionibus*. *Inter Officialés* igitur *Circularum* primo loco connumerantur

Directa-

Directores Creysß-Ausschreibende Fürsten / quorum officium est, Status reliquos convocare ad Diatas, ibique proponere ac dirigere. Nominatim hos per singulos Circulos enumerant *Limæus tom. I. addit. 47. Dn. Schwveder. Jur. Publ. part. gener. cap. 4. §. 10. Vitriarius Inst. J. P. lib. 2. tit. 6 §. 11.* qui autores, cum in omnium manibus versentur, opera Directores per singulos Circulos recensendi superfedere possumus. Interdum unus interdum duo Principes officio hoc in Circulo funguntur. Verum de hoc Condirectorio graves lites supersunt. In *Rhenano superiori* Episcopus Wormatiensis Director ægre fert Con-Directorem Electorem Palatinum hoc prætendentem propter principatum Simmerensem, videatur Wormatiensis Episcopi wolgegründete Wiederlegung der Pfalz-Simmerischen Information, quæ refutatio 1668. edita est & extrat in *Diar. Europ. Cont. XVIII. app. Conf. Dn. Fritsch. ad Instr. Pac. art. 17.* Durat hæc controversia hodie in superiori hoc Rhenano Circulo. Nam Palatino ob religionem Catholicam movet controversiam Rex Sveciæ, quæ Bipontinus Dux, utrumque Landgravius Hasfo-Cassellanus excludere vult, quia bello tricennario Directorium hic exercuit. In Westphalico Circulo dudum etiam lites fuerunt inter Domum Electoralem Brandenburgicam & Electoralem Palatinam. A. 1666. autem lis ita composita est, ut Directorium illud utriusque cum Episcopo Monasteriensi commune esset, vide Transactionem desuper initam apud Lündorp. *Tom. IX. lib. 10. c. 119.* & in *Vitriario illustrato lib. II. tit. 6. ad n. 11.*

§. VII. Post Directores sequitur Dux Circuli *Creysß-Obrister* de cujus officio plene dispositum est in *Recess. Imp. Augustæ Vindel. 1555. §. 56.* conf. etiam *Arumæus Cap. 3. de Comit. p. 56. Dn. Schwved. J. P. Part. general. c. 5. §. 15.* Hujus Ducis dignitas non est annexa Domui aut territorio uti Directorium, sed cujuscunque Circuli Status eligunt ipsum per majora. Declar. Pac. Publ. tit. *Wie ein Creysß mit Erwehlung &c.* Igitur cum hæc res ab Electione dependeat, satis patet hæc Ecclesiasticos Principes ab hoc officio excludi posse. Interim

Interim acris Controversia desuper orta est, cum 1555. Wurzburgensis Praeful in Ducem Circuli electus esset. Ceterum Directoris & Ducis officium in una persona concurrere posse, non inconueniens est. Imo & externos aliquando Duces Circulorum electos esse, exemplum Regis Daniæ initio belli tricennarii superiori seculo gesti, satis probat. vid. *Londorp. Aff. Publ. tom. I. lib. 8. c. 13.*

§. VII. Quia vero periculosum est, quando totius Circuli vires ab arbitrio & voluntate Ducis unice pendent; hinc ipsi aliquot adjunguntur, inter quos unus ejus quasi *Locumtenens* vocatur. Hic Ducis absentis aut alias impediti aut etiam negligentis vices supplet. Numerus vero reliquorum *Adjutorum* der *Zugeordneten* legibus non est definitus, hinc cujusvis Circuli arbitrio relictus est. Reliqui Ministri Circulorum inferioris notæ sunt. Huc pertinent, qui ærario Circuli præfunt die *Creyß-Einnehmer* oder *Cassirer*. Hi pecuniam ad Camera sustentationem a Statibus solutam recipiunt, & desuper apochas iis tradunt; Dein Secretarii Circulorum, qui dependent a Directore Circuli.

§. IX. Porro ad Circuli potestatem spectant *Conventus* sive *Dixæ* Circulares *Creyß-Täge*, quando scilicet aliquid deliberandum vel decernendum est, quod necessitas ac utilitas Circuli exigit. Sunt hi *Conventus* vel universales, vel particulares. Illi ex omnium Circulorum simultaneo *Conventu* æstimantur. Talis erat 1597. Erfurti cum Saxonix Electori impensæ in bellum Grumbachianum essent refundendæ. Post illud tempus non occurrit exemplum hujus generis Circularem *conventuum*. *Conventus* autem *particulares* Circulorum sæpius occurrunt. Horum prima species est, si aliquot Circulimoxime vicini conveniant, quod juxta R. J. d. 1571. §. 28. quotannis fieri debet, *moneta probanda* causa. Inde nomen der *Correspondirenden Creyße*, qui & in tres Classes distributi sunt. In *prima* correspondet Electoralis Rhenanus & Westphalicus; in *secunda*, Circulus superior & inferior Saxonicus, quibus tamen Westphalicus solet adjungi: In *tertia*, Franconia, Bavarix, Svecix & Austriæ Circuli. Alter *modus* autem *Conventus* *Parti*.

Particularis Circuli est, si unius Circuli membra conveniant. Hi dividuntur a Schvedero *loc. cit.* §. 19. in Statarios, vel non. Illis certus terminus est definitus, qualis est die Probationis. Täge rem monetariam concernentes. Quis indicat Conventus hosc Circularis universales & particulares, tum & reliqua huc pertinentia tradit Dn. Schved. *l. c.* §. sequ.

§. X. Causæ & negotia, de quibus Circulares Dieta celebrantur, sunt fere eadem quæ in Comitibus tractantur, nisi quod hic in specie ad Circuli salutem & commodum respiciatur, conf. pluribus Gockel *de Circul. Sveciæ n. 21. sequ.* Omnibus vero in dem *Ausschreiben* & propositione contentis excussis & per majora decisis, Conclusum in formam Recessus redigitur. Sequitur tunc *Executio*. Solet autem hic quæri, an Camera Imperialis cum Circulis concurrat, & executionem Circuli per mandata remorari queat? Videtur in affirmativam inclinare Boeler. *Not. Imp. lib. 3. p. 48.* ad acta *Wertheimensia* contra *Würzburg* p. 2. provocans. Præterea si a Camera Bannum vel proscriptio decreta, executio Circulo demandanda est, in quo ille Status contra quem fertur bona sua habet. Acriter hoc ventilatum est in causa executionis *D. navverdensis*, vid. *Autor Informat. Donavverdic.* Rudolphus quippe II. Duci Bavariæ executionem contra hanc Civitatem injunxerat, licet illa Civitas ad Circulum Sveciæ pertineret. Verum hoc postea per leges publicas Imperatori interdictum, conf. *Instr. Pac. tit. 16. §. imprimis.* Alia etiam .697. controversia in Circulo Saxonix Inferioris orta est. Imperator enim in Causa Megapolitana, præteritis Directoribus & Duce Circuli Inferioris Saxonix, nimirum Electore Brandeburgico, Rege Sveciæ & Duce Luneburgico, executionem sententiæ in favorem Sverinensis Ducis latæ Delegato suo Comiti Eccio commiserat. At Directoribus jura sua turbari haud segniter ferentibus & facta factis opponentibus, discussum est, an Imperatori hæc potestas salva fuerit? Afferere hoc voluit Anonymus (quem Dn. Mulzium esse credunt), edita Dissertatione *de Officio Ducum & Directorum Circularium*. Verum hanc sacris auspiciis solidissime illustr. Dn. Strykius & Magnif. Dn. Coccejus peculiaribus scriptis refutarunt; quibus addi potest Exc. Dn. Thomassii Diss. huic Anonymo opposita.

§. XII. Ita se habet, vel potius habere debet regimen Circulorum. Verum successu temporis multa hic inmutata sunt, quod in tam vasto & late fuso corpore, ubi omnia minus durabilia sunt, non adeo mirandum est. Summatim vero Bæclerus *Notit. Imp. lib. 3. cap. 3.* in synopsi proponit defectus Circulorum. Huc refert (1) quod apparatus & Ordinationes Circuli magis magisque negligi cœperint. Variis exemplis hoc illustrat Heiden. *Grund B. p. 3. c. 7. 9.* Dn. Textor *de Rat. Stat. cap. 3.* (2) quod executio claudicare incipiat, Circulis vel cunctantibus vel reculantibus. (3) Omissa antiqua Circulorum correspondentia. (4) Controversiæ inter Confessores de loco sessionis, voto, subscriptione in Comitibus. vid. *Limn. addit. tom. 1. ad lib. 9. c. 1.*

§. XII. Illud vero in primis desideratur, & Statui præsentis Germaniæ salutare creditur, si Circuli, maxime Gallo vicini, perpetuo milite essent instructi. Varia prodierunt scripta consilia ad sumptus & militem conscribendum suppeditantia. Verum an omnia æque facile possint in praxin deduci, quam quidem in chartam conjiciuntur, merito quis dubitat. Interim nonnulla saltem poterunt hauriri ex hisce, postea in Consilium patriæ adhibenda. Huc referri merentur *Almers miles perpetuus Germania* nuper prodians. Nonnulla etiam jam monuerat satis poliuce Dn. Textor *de Ratione Status Germania cap. 16.* Merentur etiam legi elegantes Dissertationes Dn. Strykii de *Militia Circulari, & Militia Imperiali.* Res hæc enim in primis disceptari cœpta est, postquam 1695. Colonia de milite Germaniæ perpetuo & iusto exercitu alendo deliberatum est. Pertinet huc *Consulatio* de hac re a *Kulpisio* instituta eodem anno. Huic autem se opposuit Dn. *Limbachius*, cui iterum respondit *Kulpisius*: Scripta hæc typis evulgata sunt Stutgardix 1697. 4. & instar Commentariorum in hac materia esse possunt, quia *Limbachius* dubia non proletaria facit contra perpetuum militem Germaniæ, contra *Kulpisius* nodos hosce solvit.

§. XIII. Appendicis loco materiæ de divisionibus Circulorum solet annexi divisio in *Quaterniones*, uti vulgo vocantur, qua dicunt Status Imperii, ratione officiorum dividi in 4 Electores Laicos, 4. Ecclesiasticos, 4. Patriarchas, 4. Primates,

tes,

res, 4. Cancellarios, 4. Episcopos, 4. Duces, 4. Marchiones, 4. Burggravios, 4. Comites &c. Prolixum Catalogum harum quaternionum exhibent Goldastus *tom. 1. Constit. p. 34. seqv.* O-nuphr. Panvin. *de Comit. Imp. c. 13.* Limnæus *Jur. Publ. l. 1. c. 7. n. 39.* & in *Addit. conf. Eyben de Stylo Curia p. 35.* Nonnulli autem augent hunc numerum quaternarium, alii vero minuunt. To-ta autem illa divisio non tabulas publicas sapit, sed inventum otiosum Monachorū est, quibus eo tempore quodlibet fingendi semper fuit æqua potestas. vid. Conring. *de Germ. Imp. Civibus §. 40. & de fin. c. 29.* Sic non conveniunt defensores quater-nionum de hujus instituti Origine. Alii ad Ottonem III. alii ad Carolum IV. referunt. Ast historici de utroque silent. Ipsa schemata valde etiam discrepant, indicio quod non legibus pu-blicis sint lata, tunc enim certa forent. Equidem hisce rationi-bus non obstantibus defendit Dn. Frischius *pec. tr.* authenticas esse has divisiones, & insignes prerogativas tribuere illis qui ex isto ordine quaternario sunt. Ast ut forsitan studio Comitum Schvartzburgicorum hoc titulo utentium factum hoc est; ita facile potest responderi ad primarium dubium Dn. Frischii provocantis ad *Res. de an. 1567. §. darauf haben Wir &c.* Nam in hoc §. mendum scribæ apparere, & verba non dispo-sitive sed relative intelligenda esse, monent Kulpis, *ad Monzamb. p. 1. c. 2. p. 598.* Dn. Eyben *de Styl. Cur. p. 35.*

§. XIV. Succedunt nunc *Judicia Imperii summa.* Horum enim sententias Circulorum Duces exequi oportere, modo traditum est. Hinc etiam non de toto ambitu jurisdictionis horum judiciorum, quatenus etiam res & causas privatorum complectuntur, agere animus est, sed in tantum, quantum Cause & Controversiæ Principum inter se hic ventilantur. Va-ria autem fora agnoscunt Principes Germaniæ, & ipse Impera-tor. Quo ipso tamen nil præminentis ac excessivæ superioritati territoriali detrahatur. Camera enim fundata est consensu communi omnium Statuum, hinc ex spontanea submissione hæc stabiliata est, non ex imperio aut nudo jussu Imperatoris.

§. XV. In specie quod attinet forum Imperatoris, in Aurea Bulla cap. V. §. fin. expresse constituitur, quod coram Comite Palatino ad Rhenum Imperator super causis, pro quibus impe- titus

tirus fuerit, respondere paratus esse debeat, uti verba Bullæ habent. Quod plerique cum illustr. Dn. de Rhetz. *J. P. lib. 1. tit. 4. §. 64.* & Exc. Dn. Coccejo *Jurisprud. Publ. c. 16. §. 14.* de causis Civilibus intelligunt. conf. etiam Dn. Thulemar. *de Oltoviratu cap. 18. §. 29.* Crüger *de Novemviratu Discurs. 4. §. 20.* Interim nullum fere exemplum hujus judicii Palatini in causa Imperatoris proferri potest ex actis publicis. Causa haud dubie illa est, quod Imperator in causis civilibus qua ArchiDux Austria idem forum Camera cum reliquis Statibus agnoscat. vid. Buxtorf. ad *A. Bull. cap. 5. concl. 64.* Dn. Strykii *Diff. de foro Princip. & Privat. Comm. cap. In. 19. sequ.* Huc pertinet formula, qua, cum Carolus V. ut ArchiDux ad Camera vocaretur, usa est Camera: *Wir Carl Römischer Kaiser / entbieten dir Carl Erzherzog von Oesterreich.* ac. conf. *Linnæus J. P. lib. 3. c. 9. n. 39.*

§. XVI. Reliqui Principes & Status fora sua agnoscunt coram *Austrægis* & Judiciis supremis Imperii, nimirum Camera Weizlanensi & Judiciis Viennensi Aulico. Austræga autem forum primæ instantiæ inter Principes fundant. Vigent autem in nonnullis Domibus Principum Austræga conventionales, quæ si adsint cessant legales, vid. Dn. Vveypert. Lud. Fabricius *ad Mynsing. Cent. 1. obs. 89.* Quænam vero Domus hisce conventionalibus Austrægis gaudeant, ordine expositum est in laudata *Diff. Dn. Strykii cap. 1. n. 65. sequ.* In legalibus vero Austrægis quis ordo observeatur, qui Principum & Statuum habeant illas vel non, clare docetur in *Ordinatione Camerali. Part. 2. tit. 2.* ubi sedes hujus materiæ. Reliqua exequuntur, qui de Austrægis integros tractatus ediderunt, quo referendus Schubartus *de Austrægis.* Eleganti autem brevitate & perspicuitate intricata alias hæc materia exposita est duabus Dissertationibus *de foro Austrægarum & de Processu Austrægarum* sub præsidio illustr. Dn. Strykii habitaram, quo lectores remittimus.

§. XVII. Breviter autem ad ductum memoratitexto Camerales res ita potest comprehendendi. Personæ forum Austrægarium habentes sunt vel primi, vel secundi Ordinis. Ad illos pertinent Electores, Principes, & Principali dignitate fulgentes, qui vocantur *Hürsten-Wäßige* in alleg. textu. Hi rei partes sustinentes, contra cujuscunque conditionis Actores hoc primæ instan-

stantiæ foro privilegiato fruuntur. *Ord. Cam. p. 2. t. 4. §. f.* Secundi Ordinis personæ sunt Prælati simplices, Comites, Barones, Nobiles immediati. Hi, si a primi aut secundi Ordinis personis in jus vocentur, Ausfragas habet. *O. C. part. 2. t. 3. §. 5.* Si vero lite pulsentur a mediato Cive aut Civitate, licet Imperiali, quæ jus Ausfragarum non habet (habent enim harum nom. ille tantum vid. Vitriar. *J. P. l. 4. t. 5. §. 7.*) tunc non coram Ausfragis, sed rectè coram Camera vel Judicio Aulico conveniendi sunt. vid. Limnaus *J. P. lib. 9. c. 5.* Blum. *Proc. Camer. tit. 27.* Conring. *de Jud. Reip. Germ. tb. 53. seqv.*

§. XVIII. Porro quando in his Ausfragariis Judiciis sententia lata est qua stare nolunt partes litigantes, tunc cessant Ausfragæ & provocatio fit ad Judicia suprema, Dn. Textor *ad R. J. noviss. Diss. 1. §. 55.* Gaudent tamen nonnulli Statuum privilegio electionis fori, ut scilicet illi tanquam rei inra certum tempus post requisitionem ab Actore, eligere possint, an Coram Camera an vero Judicio Aulico se sistere velint. Hoc vero jure gaudent Serenissimi Duces Brunsvicensis & Lüneburgenses in debitis liquidis & confessatis, ut intra duos menses a requisitione, an in Camera, an in Judicio Aulico actionem excipere velint, declarare possint. vid. ill. Dn. de Rhetz *Inst. Jur. publ. lib. 4. tit. 3. §. 2.* Idem privilegium Regi Sveciæ assertum est in *Inst. Pac. artic. X. §. deinde*, si scilicet intuitu Ditionum Germanicarum conveniendus sit, ita tamen, ut intra tres menses a requisitione, de electione fori facta, Actorem reddat certiorum. Gaudent etiam eodem Marchiones Brandenburgici in *Frez. del. und Schmach-Sachen / lähnden und fließenden Wunden.* vid. Burgold. *Not. Imp. p. 3. Diss. 19. n. 19.*

§. XIX. Ordo igitur nunc tangit summa Judicia Imperii, quæ sunt Camera & Judicium Aulicum. Fundata est Camera a Maximiliano I. Qualis autem status Judiciorum ante illa tempora fuerit, plenius inquiri Conringius eleganti Dissert. *de Imperii German. Judiciis*, unde patet Judiciorum per Germaniam diversis temporibus diversam fuisse rationem. Magis tamen occupatus deprehenditur circa illas causas quæ in Judiciis istis ventilatæ fuerunt, personas Iudicum & a quo constitutæ ille fuerint. Quomodo autem judicia fuerint peracta,

Conringius vix attingit. Hinc defectus hujus Dissertationis aliquantisper suppleri poterunt ex Lehmanno, qui *l. 2. c. 28. seq. l. 4. c. 27.* & in aliis locis erit nonnulla ex antiquis Patriæ monumentis, quæ ad modum veterum judiciorum Germaniæ pertinent. Nonnullas etiam reliquias veterum jurium, modum processus veteris spectantium, protraxit in lucem antiquitatum patriarum solertissimus scrutator Schottelius in *tr. de antiq. & singular. Jur. Germ.* vestigia item antiqui moris procedendi in Scabinatibus nonnullisprehenduntur, de quibus conferatur Brummerus de *Scabinis* & in specie de Scabinatu nostro Halensi Dn. D. Ockel *eleg. tr.*

§. XX. Non vero Camera a solo Imperatore fundata est, sed simul cum consensu & suffragio reliquorum Statuum. Hinc in Rec. Imp. de 1654. §. 126. vocatur *Unser und des Heiligen Römischen Reichs Cammer Gericht* / & adhuc clarius in *co-dem Recessu* §. 156. *damit aber auch Unser und des H. Röm. Reichs Cammer Gericht als welches Uns/ Campt Chur Fürsten und Ständen des Reichs representiret* &c. Replica unum Electorum apud Lundorp. *tom. 2. Alt. Publ. lib. 1. tr. 4.* expresse provocat, daß *Cammer Richter und Beysitzer ihre Jurisdiction von Käyserlicher Majestät auch Churfürsten / Fürsten und allgemeinen Ständen des Reichs haben.* Ex hisce satis patet, quid sentiendum sit de Schützio *J. P. Vol. 2. Disp. 2. tb. 6. lit. D.* aliisque contententibus, Cameram Imperialem suam jurisdictionem soli Cæsari acceptem ferre dubere. In quam sententiam adducti sunt, quod in Camera sententiæ nomine & Sigillo Cæsaris expediantur: quo argumento nil jejunius esse potest. Hospes enim in politica est, qui ex schemmatibus externis, titulo, stylo Curia, insignibus & aliis solennibus vult judicare de juribus realibus Statuum Imperii. Subtilior nec verior est sententia Kulpiffii *ad Monzamb p. 2. c. 5. §. 20.* Bœcleri *Not. Imp. lib. 13. c. 2.* aliorumque existimantium, Jurisdictionem radicaliter esse apud Cæsarem, ac ab ipso Cameram accepisse, quæ tamen quo ad subiectum, formam & modum expediendæ jurisdictionis, communi Statuum & Cæsaris autoritate instituta sit. Verum cum sic Jurisdictionem Camerae a Cæsare & Statibus pro-

DE CIRC. ET JUD. PUBL. IMPER.

professam esse nolentes volentes confiteantur; possumus de cetero hisce Autoribus jurisdictionem suam Casaream sine subiecto, forma & modo, una cum infinitis aliis abstractionibus ad jura Publica non quadrantibus, relinquere meditanda. conf. Dn. Thomae, ad *Monzamb* p. 269.

§. XXI. Constat hoc Camerale Judicium ex uno *Judice* illustri sanguine nato, ab Imperatore constituendo, & religionis approbatae in Imperio. Huic adjuncti IV. Praesides inferiores a Casare constituendi duo religioni Pontificiae, duo Evangelicae addicti. Numerus Assessorum ad quinquaginta auctus est Instrumento Pacis V. Westphalicae art. 5. §. 23, ita ut XXVI. religioni Catholicae XXIV. religioni Protestantium essent addicti. Scilicet ut tolleretur Protestantibus materia querendi, quasi praevalente numero Assessorum Catholicorum ipsi justitiam experirentur minus faventem. Verum ne ultra 17. unquam vivos fuisset Assesores, testatur ex *Bumig Proc. Cam. t. 14. n. 15.* Vitriarius *J. P. lib. 4. c. 6. §. 11.* Imo ultra novem jam in Camera non deprehendi Assesores, docet Thucelius in *Elect. Jur. Public. Curios. c. 10.* Dn. Hoffman. *Respon. Jur. in append. p. 38. 39.* Quae paucitas Assessorum in causa etiam videtur esse, cur ita difficulter & tarde processus finiantur, ita ut in proverbium fere antea abierat: *lites Spira spirant non expirant.* Quanto autem cum damno Germaniae, ut & justitiae violatione manifesta hoc conjunctum sit, quilibet videt. Plures defectus Cameralis hujus iudicii pollice sed & satis false, annotat Monzambano de *Stat. Imp. cap. 5. §. 20.* Sic etiam ad hoc defectus emendandos remedia quaedam allata sunt in novissimo Recepto Imp. de 1654. quae tamen huic malo penitus extirpando non sufficientia videntur. conf. etiam Kulpif. ad *Monzamb. p. 115.*

§. XXII. Alterum iudicium Imperii supremum Viennae residet, & iudicium Casareum Aulicum audit. Hoc pari potestate cum Camera gaudet, ita ut quae in illa moventur lites ad hoc non possint pertrahi & vice versa. Vocatur Aulicum *Kaiserlich Reichs Hof Rath*, non quasi cum ejusdem Consilio sanctiori unum idemque sit, sed quod semper

per in loco sit, ubi Cæsar animum residendi habet. vid. *Reichs-Zoffger. Ordnung tit. 1. §. 4.* Quamquam vero hoc iudicium vetustius Camera perhibeatur, tamen ejus leges primum *Ferdinandus* Cæsar promulgavit 1549. Auxit *Maximilianus II.* plane innovavit *Matthias* 1614. correxit ad Statuum desideria *Ferdinandus III.* in Comitibus Ratisbonensibus 1654. Iudicii hujus autoritas a solo hæcenus Imperatore pependit. *Moguntinus* tamen, utpote Vice-cancellarius Imperii, jus revisionis sibi vindicat, non tamen juramento Assessores Iudicii hujus ipsi sunt adstricti, uti *Burgoldensis p. 2. Disc. 20. n. 8.* existimat. Nam Vice-Cancellarium ille quidem constituit & juramento sibi devincit & Protonotarium ac Secretarios Cancellariæ Imperii, *Cap. Joseph. art. 39.* non vero Iudicii Aulici. vid. *Kulpis. ad Monzamb. p. 146.* Causas institui hujus Iudicii Aulici divinando assequi non difficile putat *Monzamban. p. 285.* quas etiam satis libere acuteque aperit ibidem. Desamtam vero hanc ejus conjecturam esse ex invidiosa philosophia *Hippolythi a Lapide*, persuadere cupit *Kulpisius*, prudens, sed non ubique sincerus annotator ejusdem p. 146. quod si sit, non tamen omne odiosum & invidiosum mox falsum est & erroneum.

§. XXIII. Numerus Assessorum hujus Iudicii Aulici ex ordinatione *Ferdinandi III.* ad 18. computato Præside est adstrictus. Temporibus *Maximiliani II.* *Rudolphi II.* & *Matthiæ* fuere nonnulli Assessorum Evangelicæ religioni addicti. Sub *Ferdinando II.* & *III.* autem nullus hujus religionis adscriptus fuit, quod Evangelicos Principes male habuisse, & sepius de ea re conquestos fuisse, testatur *Conring. de Jud. Imp. Germ. lib. 100.* Postea tamen in *Ordin. Jud. Aulic. tit. 1. §. Wir wollen* etiam hisce querelis aliqua medela est proposita, de qua plenius consulatur *Dn. Schvveder Jur. Pubk. part. Spec. Sect. I. c. 12.* subjungens tamen: *Utinam autem hac modo stat hodie fervarentur.* vid. *Frütsch. in addit. ad Linn. l. 9. c. 4. n. 5 p. 397.* Reliqua circa hoc iudicium notanda exequuntur *Dn. Jo. Christ. ab Uffenbach. Tr. de Consilio Cæsareo-Imperiali Aulico 1683.* *Vinnæ* primum excuso. *Gerhardus Discursu de Iudicio Aulico & Camera*, *Mauritius Dissert. de Iudicio. Aulico.*

§. XXIV.

§. XXIV. Defectus hujus Judicii, uti antea Camera-
lis, sagacissime, more suo, explorat Monzambanus *Cap. V.*
§. 21. Illud autem quod annotat, Causas controversas, si
a spectus quidam politici intervenerint, ad Cæsarem
transmitti, & consequenter sententiam non ex justitia sed ex
politica ferri; Boeclerus plenam prudentiæ (utinam & justiti-
æ) laudem habere notat *Notit. Imp. lib. 13. c. 4.* Negari in-
terim non potest, in Judicio Aulico processus facilius termi-
nari, cum lentissimo Processui Camerali haud se adstrictum
profiteatur. Sumptuosior quidem vulgo hic modus proce-
dendi reputatur, verum hoc brevitate compensatur. Quod
vero porro de largitionum facilitate annotat Monzambanus
l. c. omitti potuisset, cum judice Dn. Thomasio *adh. l.* hoc
vitium commune in totius Orbis judiciis sit & odiosa haud
dubie hac parte comparatio foret inter Judicium Aulicum &
Cameralis. Interim ut hac suspitione sese liberent, consul-
tum Monzambano videtur, si litigantibus indicare erubescer-
ent, cuiam ipsorum causam in Senatu referre sit, injunctum.

§. XXV. Quam suprema vero hæc judicia sint, su-
per sunt tamen Causæ Principum in quibus decidendis nul-
lam habent potestatem. Huc pertinent Causæ *Matrimonia-
les Principum Protestantium*. Hæ nec coram Camera, nec
Judicio Aulico, nec ipso Imperatore ventilari possunt. Uli-
mus hic posset esse judex nisi principia religionis, qua im-
butus est, refragarentur. Igitur hæ Causæ Principum in
propriis Consistoriis ventilandæ sunt, exteræque facultates
Theologicæ & Juridicæ in hisce casibus consulti solent. F-
quidem non desuerunt Consilia nonnullorum de Universali
Consistorio Protestantium erigendo, penes quod arbitrium
horum Casuum futurum esset. Verum ejusmodi Consilia,
in praxin deducere politice & moraliter impossibile est. conf.
Dn. Stryck. *Diss. de Jur. Princ. & privat. comm. Cap. I. num. 99.*
seqv.

§. XXVI. Quo ad *causas Criminales Principum*, nullum Judicium
Imperii fundatum est. Equidem in causa fractæ Pacis pu-
blicæ & perduellionis Camera Iudex est, vid. *Ordin. Cam. p. 2. r. 9.*

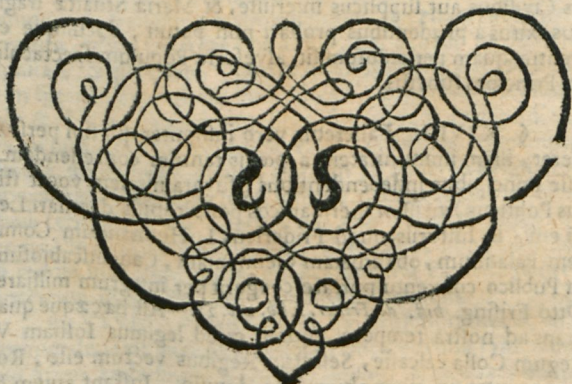
§. Cojemand. Verum severitatem hanc legum usus sequentium temporum dudum immutavit. In reliquis vero causis poena Banni erga Status Imperatori adscribitur, sed non solum, verum adminimum consensus Electorum requiritur. vid. *Sap. Leopold. art. 13.* Intelligendum vero hoc est de criminibus Principum quæ turbant harmoniam Imperii, ejusque statum evertere cupiunt, & hoc intuitu publica possunt vocari. Nullatenus vero hoc offuscet splendorem Principum summum. Nam pactis pœnalibus se invicem adstringere nihil est, v. c. frangere pacem publicam, perpetrare, aut si pertraverint, poena coercere hos ausus, nil debeat de summa dignitate & potestate. Quare dicendum est, habere Bannum speciem executionis militaris, jam vero etiam inter summos & absolutos Principes nullum superiorem recognoscetes nullum aliud remedium superest, quam vis armorum. Hinc & nuperime vidimus, aliquam ex fœderati Belgii Provinciis subsidia belli præteriti morose declinantem, reliquas armis terruisse ac illa interminatas esse, nisi Capiibus unionis Ultrajectinæ satisfaceret. Omnia hæc non abhorrent ab indole liberarum Rerum publicarum, sive expresso fœdere junctarum, sive ob formam suam eo inclinantium.

§. XXVII. Accedit quod hæc proscriptiones & in Bannum declarationes ultra delicta Principum qua Principum non extendenda sint. Nam si *ut homines delinquent*, nullus mortalium potestatem habet eos Capitaliter puniendi, vid. *Diss. de Mur. A. Bullæ §. 10.* Imo etiam si per Bannum & Bellum procedatur contra illos, exui quidem possunt terris suis, sed personarum merito debet illa sã relinqui. Nam in seculo tam culto, quale nostrum, Principum etiam Germaniæ personas omnibus sacras & inviolabiles ac a judiciis capitalibus immunes censeo cum *Furstenorio de suprematu p. 30.* Olim, eleganter pergit ille, cum feri magis hominum mores essent, novum non erat, Imperatores, Reges, Principes non tam folio excui, sed & occidi & cum cruciatu excæcari, emasculari aliterve mutilari, vel certe tonsos in Monasterium trudi; In Historia Constantinopolita nil est frequen-

quod Philippum Hassum pps quam punica fide in Captivitate justo diutius detineret. Multa tali casu suscipiuntur, bene hoc monente Furkenerio l. 2. quae defendi non possunt, & ut dicam quod sentio, mihi Electoris aut Principis damnatio a Caesare profecta, non magis justa videtur, quam Caesaris exautoratio ab Electoribus decreta.

DISSERT.

P. 164

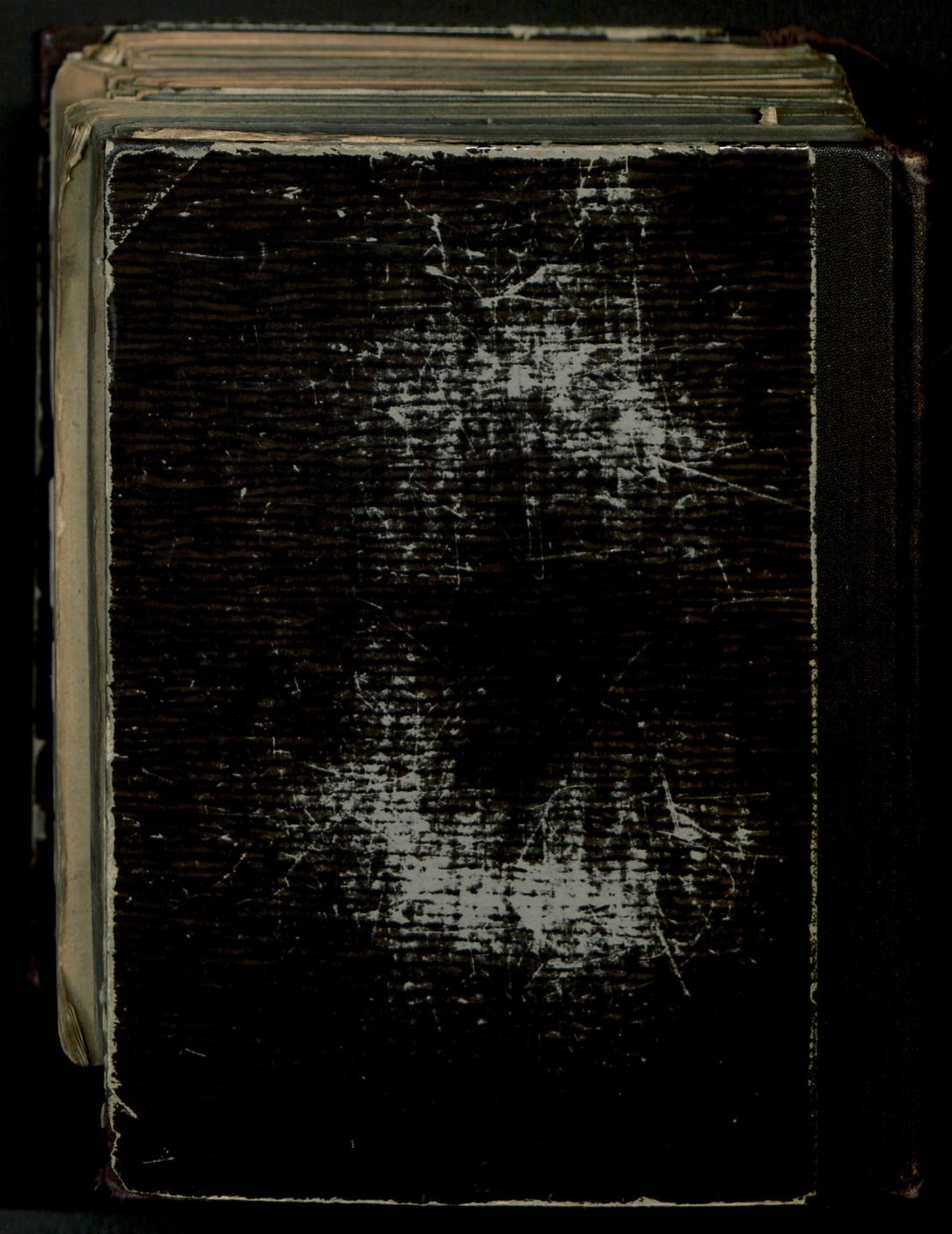
Halle, Diss., 1707 (Br/R)

ULB Halle 3
001 513 001

Sb

Inches
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

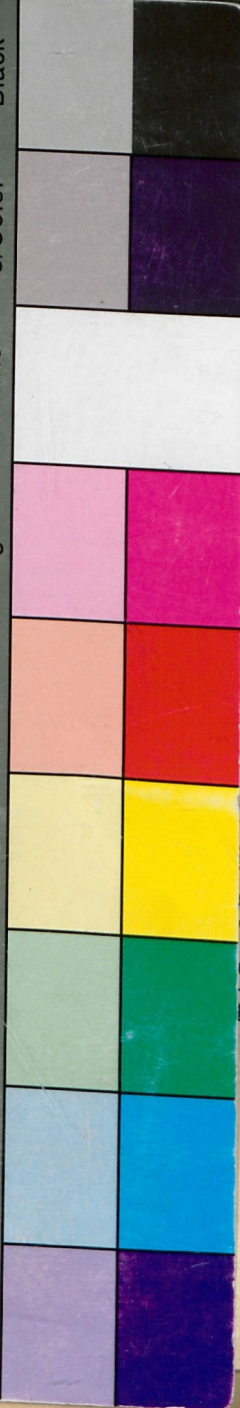
Red

Magenta

White

3/Color

Black

XXVIII,
1701 187

B. V. 7

IO JURIDICA

DE

WILHELMUS

IMPERII

nam

IFICENTISSIMO

INCIPIE AC DOMINO

WILHELMO

ELECTORATVS BRANDEN-
REDE &c. &c. &c.

IA FRIDERICIANA

ESIDE

BRUNNEMANNO

LICENTIATO.

DCCI. H. L. Q. C.

disquisitioni subijcit

STVS de LAVTENSACK.

es Brunfv.

IGDEBVRGICAE,

GRUNERI, Typogr. Acad.